

4 mei 2021

Burgemeester E. Lichtenberg

Herdenken is de basis van onze vrijheid

Vandaag 76 jaar geleden.

Het bericht dat Nederland bevrijd is, dringt langzaam tot in vele huiskamers door.

De bezetter blaast de aftocht, en daarmee is Nederland officieel bevrijd.

Bevrijd, maar hoelang duurde het voordat onze ouders en voorouders écht vrij waren?

Hoelang duurt het voordat je jezelf hebt bevrijd van de wonden van jarenlange angst, voortdurende onzekerheid, van jarenlang op je hoede moeten zijn?

Hoelang duurde het voordat je zonder pijn kon terugdenken?

Vragen waarop wij geen antwoord kunnen geven. Wij kunnen er ons nauwelijks een voorstelling van maken. Toch moeten we dat proberen. Want alleen daardoor kunnen we (enigszins) begrijpen wat onze ouders en voorouders hebben meegemaakt, wat zij doorstaan hebben. Alleen dan kunnen we enigszins beseffen welke impact de oorlog op hen heeft gehad.

En alleen dan kunnen we ons realiseren wat het is om bevrijd te zijn én vrij te zijn. Vrij te zijn om je mening te geven, vrij om je te laten horen. Vrij te zijn om te zijn wie je bent, je te gedragen zoals je wilt en te gaan waarheen je wilt.

Aan de basis van die vrijheid, die echte vrijheid....ligt het herdenken!

Met elkaar herdenken we op deze avond onze slachtoffers van oorlog die waar en wanneer dan ook gevallen zijn en het kostbare leven hebben verloren.

Ook hier in Altena zijn veel inwoners slachtoffer geworden van oorlog.

Wij denken aan hen.

Zij waren onze dierbaren, zij waren familie, vrienden, buren van inwoners van Altena.

Wij herdenken deze slachtoffers met gevoelens van eerbetoon, waardering en diepe dankbaarheid voor het ultieme offer wat zij hebben gebracht voor de vrijheid.

Herdenken is de basis van onze vrijheid

76 jaar geleden eindigde de 2^e wereldoorlog, de laatste oorlog op Nederlands grondgebied.

Er zijn niet meer zoveel mensen die ons kunnen vertellen hoe dat was. Die onze vragen kunnen beantwoorden.

Dat maakt het ook zo belangrijk dat wij luisteren naar hen die deze verhalen nog uit eigen ervaring kunnen vertellen.

Luisteren, alleen maar luisteren.

En proberen het ondenkbare toch voor te stellen

Het onbegrijpelijke toch proberen te doorgronden.

Herdenken is de basis van onze vrijheid

In ons gebied is veel gebeurd in de oorlogsjaren.

We weten van de razzia's in Veen waarbij twintig inwoners werden afgevoerd, we kennen de acties van de liniecrossers die een menselijke brug vormden tussen het bevrijde zuiden en het bezette noorden in die laatste oorlogswinter.

Er waren bombardementen met dodelijke slachtoffers, vele vliegtuigen zijn vanuit Engeland over ons gebied naar Duitsland gevlogen en andersom. Een aantal stortte neer in ons gebied met alle gevolgen van dien.

Er zijn vandaag de dag gelukkig vele betrokken inwoners die deze verhalen in woord en daad door willen geven aan volgende generaties. Zij verdienen de ondersteuning van ons allemaal.

Herdenken is de basis van onze vrijheid

In 2020 hebben wij uit nagedachtenis aan de zogeheten Merwedegijzelaars een monument geplaatst in Werkendam. Het monument is onderdeel van een drieluk.

Het herinnert ons aan de vreselijke razzia op 16 mei 1944 waarbij honderden jonge mannen tussen de 18 en de 26 jaar uit de plaatsen Sliedrecht, Hardinxveld en Werkendam werden opgepakt. Het was een wraakactie van de bezetter omdat een week daarvoor twee landwachters waren doodgeschoten. Landwachters die even daarvoor een bakkersknecht van het leven hebben beroofd. Het was wraak op wraak. Het was verdriet op verdriet.

Wraak die er uiteindelijk toe leidde dat 26 jonge mannen niet meer terugkeerden, waarvan vijf uit Werkendam. De mannen die wel terugkwamen waren ondervoed, mishandeld en zijn de herinneringen nooit meer kwijtgeraakt. Ook zij waren slachtoffer evenals hun families.

Herdenken is de basis van onze vrijheid

Als we praten over oorlogsslachtoffers hebben we het vaak over hen die de oorlog niet overleefden. Maar zijn de overlevenden niet ook slachtoffer?

De oorlog klinkt door in gezinnen en families ook al zijn er nog weinigen die hem zelf hebben meegemaakt. Leed wordt - soms onbewust - overgedragen, soms met grote gevolgen voor volgende generaties. Het is daarom belangrijk dat we blijven luisteren naar elkaar en naar elkaars verhalen.

Terugkijken op tijden van oorlog vanuit vrijheid levert soms nieuwe inzichten op.

We blijven in gezamenlijkheid onderzoek doen naar onze oorlogsjaren. En dat nieuwe onderzoek brengt nog steeds nieuwe feiten en gedragingen aan het licht. Mensen in extreme omstandigheden moesten soms moeilijke, onmogelijke keuzes maken.

Wij kunnen ons niet echt voorstellen hoe het is om in oorlog te leven.

Wat betekende dat nou precies?

Wat deed je dan de hele dag, als kind, als boer, als arbeider, als moeder in de oorlog?

Kinderen volgden onderwijs, provisorisch vaak, maar het was er wel.

Boeren werkten waar mogelijk op het land, arbeiders in de fabriek, moeders zorgden zo goed als mogelijk was voor hun kinderen.

Het was oorlog, hoelang ging dit nog duren? Was deze situatie blijvend, of zou het leven het volgende jaar anders zijn?

Je had geen idee, maar je maakt wel keuzes. Ging je in het verzet of werkte je zo goed en kwaad als

het kon mee met de bezetter? Dook je onder of werkte je mee aan de zogeheten Arbeitseinsatz? Kon je de gevolgen overzien? Wist je wat de consequenties waren? Was dat een "vrije keuze" of voelde je je gedwongen door de omstandigheden om toch te zorgen voor voedsel voor je familie? Kunnen wij met onze wijsheid van nu oordelen over de keuzes van toen? Wat zouden wij doen als de nood tot overleven hoog is?

Achteraf kunnen we zeggen dat sommige mensen foute keuzes maakten, maar maakte hen dat ook foute mensen?

Wat doe je als honger hebt, in armoede leeft en uitkijkt op een uitzichtloze toekomst?

Wat doe je als je slachtoffer bent van de omstandigheden?

Wat zou jij doen?

We kunnen de tijd niet terugdraaien en we kunnen met de wijsheid van nu keuzes van toen niet ongedaan maken.

Ook al kunnen we vandaag de dag, keuzen en gedragingen anders of verschillend waarderen. Ook al zijn we het daarin niet met elkaar eens, respectvol blijven luisteren naar die verhalen is een verworvenheid van onze vrijheid nu.

Herdenken is de basis van onze vrijheid

In Nederland kijken we kritisch naar ons verleden. Steeds vaker kijken we met verwondering terug naar andere tijden. Waren wij dat? Hebben wij dat gedaan? Waarom?

Kritisch terugkijken, onderzoek doen en samen afspreken hoe we dit voorkomen in de toekomst.

Dat zijn wij verplicht aan onze slachtoffers.

Vandaag herdenken we alle Nederlandse oorlogsslachtoffers, zowel burgers als militairen die waar ook ter wereld zijn omgekomen of vermoord.

Wij staan hierin niet alleen. Verspreid over de hele wereld zijn Nederlanders slachtoffer geworden van oorlog. We denken aan hen allemaal.

In dankbaarheid, in vrede en in vrijheid.